

תוכן העניינים

הקדמה

נאומים

מאמרים

שירה

סיכום

ביבליוגרפיה

ז'בוטינסקי הפובליציסט, הרטוריקן והנואם

"האהדה שמגלים יהודים בדרך-כלל לנואם המוכשר ולעיתונאי המבריק אין בה משום סיבה מספקת. ז'בוטינסקי פופולרי- לא לחינם. יהודים רואים בו לא רק אדם פרטי אלא סמל לטיפוס חדש של איזה-רוח יהודי (...). יש לו איזה תכונה "אחרת" ומרעננת. כשאתה שומע אותו לאחר שאר הנואמים יש לך הרגשה שאתה יוצא מיערות עבותים, ומעלי-אזוב אל שדות ירוקים שקויי-שמש, הנפתחים אל אופקים רחוקים, הניגוד הוא המקור לקורת הרוח. ז'בוטינסקי אינו איש-פלפול. הוא הפשטות בעצמה (...). הוא נואם יפה, אך לא למען הרושם, אף שאולי גם אנשים עשויים להתרשם, אלא משום שתחושה אסתטית היא חלק מישותו ומאישיותו הפנימיות ביותר. (...) היהודים אוהבים את ז'בוטינסקי. הם אוהבים את מלותיו המרקיעות, והם מוצאים בהם מנוח. אמנות-הנאום שלו מזהירה בבטחה חסרת-דאגה, בביטחון בטבעו שלו, ובחוסר פחד נדיר. יש בה מטעמים של חיים נורמאליים. כך עתידים לדבר אחדים מיהודי המחר. ז'בוטינסקי מבשר את המחר. כשהוא נואם הוא עומד זקוף וקשיח, והוא מזכיר אחד מן היהודים החצובים בסלע מימים עברו שדיברו בגילוי-לב ובלי להניח מקום לטעות אפילו אל המושלים בהם. הוא משתמש רק בקולו, והוא משנה אותו בהתאם לתוכן. זהו כלי רב-עוצמה.¹

1. הקדמה:

זאב וולדימיר ז'בוטינסקי נולד באודסה בשנת 1880 למשפחה מבוססת, שירדה מנכסיה לאחר שאביו נפטר כשהיה בן שש, אך הוא קיבל השכלה רחבה ודיבר שפות שונות. הוא נחשף למצבם העגום היהודים באירופה כמיעוט מופלה, כאשר יצא מאודסה ללימודים גבוהים.² עם שובו לאודסה מלימודי

¹ אברהם גולדברג, ניו פלסטיין, 2.10.1921, מצוטט אצל: שמואל כץ, ז'בו. ביוגרפיה של זאב ז'בוטינסקי, זמורה ביתן, תל-אביב, 1993, חלק ב', עמ' 622-623.

² רפאלה בילסקי בן חור, כל יחיד הוא מלך. המחשבה החברתית והמדינית של זאב ז'בוטינסקי, תל-אביב, זמורה ביתן, 1988,

עמ' 155-157; יוסף נדבה, זאב ז'בוטינסקי. איש ומאבקיו. מכון ז'בוטינסקי, תל-אביב, 1986, עמ' 11; יוסף שכטמן, זאב

ז'בוטינסקי. פרשת חייו, תל-אביב, הוצאת קרני בע"מ, 1959, עמ' 32, 45.

המשפטים ברומא, אך ביתר שאת לקראת פוגרום קישינייב, הוא החל להיות פעיל במחתרת להגנה עצמית יהודית. אז גם החל להתעניין בציונות כפתרון הריאלי היחידי לאנטישמיות במזרח אירופה.³ בין השנים 1904-1914 עסק ז'בוטינסקי במרץ בפעילות ובפובליציסטיקה לקידום הרעיון הציוני, תוך מענה למבקרי הציונות ולניגוח "המתבוללים" ואנשי תנועת הבונד. וזאת בהצלחה רבה בזכות כשרון כתיבתו וכישרונו הרטורי.⁴ אך בעוד שמרבית המנהיגים הציונים יוצאי מזרח אירופה אימצו את הסוציאליזם כהשקפת עולם, האידיאולוגיה של ז'בוטינסקי, היתה ליברלית.⁵

זאב ז'בוטינסקי עסק במלאכת הכתיבה מאז נעוריו. הוא כתב מחזות, שירה, מאמרים ואף פיליטונים בשפות הרבות בהם שלט. בתור פוליגלוט ייצגה המילה עבור ז'בוטינסקי את עולמו התרבותי של בן האנוש, כאשר תפקידה של התרבות היתה לחנך ולעצב את דמותו של היחיד ואת דמותה של האומה.⁶ בעקבות שהותו באיטליה במשך שלוש שנים בתקופת לימודיו והתערותו התרבותית והחברתית בה, הושפע ז'בוטינסקי מאסכולת הנאום האיטלקית, ובכללה הפאתוס והרטוריקה שלה, אשר פנתה לא רק להיגיון, אלא גם לרגש.⁷ עבורו היתה הרטוריקה וכוח ההבעה שיא התרבות האנושית ומתחילת פעילותו הציונית, הוא שילב בין הרטוריקה שפונה לרגשות לבין הגישה הרציונלית והתכנונית.⁸ בדורו של ז'בוטינסקי, עמדו העיתונאות הכתובה ודוכן הנואמים במרכז הפעולה הציבורית והפוליטית. ואכן, ז'בוטינסקי, אמן המילה הכתובה והמדוברת, היה כותב פורה שפרסם את חיבוריו בפורומים רבים ובשפות שונות ואת מרבית חייו בילה בנסיעות ברחבי העולם, לצורך מתן הרצאות ונאומים ולקידום האידיאולוגיה הרוויזיוניסטית, שבה החזיק.⁹ עם זאת, יש להבחין בין ז'בוטינסקי שכותב לאינטליגנציה היהודית ברוסיה, בין ז'בוטינסקי הכותב עבור ההמונים היהודים שתמכו בצה"ר,

³ נדבה, זאב ז'בוטינסקי, עמ' 12; שכטמן, זאב ז'בוטינסקי, חלק אחד, עמ' 65, 73.

⁴ בילסקי, כל יחיד הוא מלך, עמ' 156; נדבה, זאב ז'בוטינסקי, עמ' 14; שכטמן, זאב ז'בוטינסקי, חלק אחד, עמ' 29.

⁵ בילסקי, כל יחיד הוא מלך, עמ' 26.

⁶ יהודה פרידלנדר, הערות ליצירתו הספרותית של זאב ז'בוטינסקי (שירה, סיפורת, פיליטונים, תרגומים

ופואטיקה), בתוך: איש בסער: מסות ומחקרים על זאב ז'בוטינסקי, עורכים: אבי בראלי, פנחס גינוסר, עיונים בתקומת

ישראל, מכון בן גוריון לחקר הציונות, 2004, עמ' 284.

⁷ שלמה אבינרי, הרעיון הציוני לגונויו, ספריית פועלים, תל-אביב, 1980, עמ' 186, 190-192.

⁸ בילסקי, כל יחיד הוא מלך, עמ' 247.

⁹ שכטמן, זאב ז'בוטינסקי, חלק שלוש, עמ' 302.